

Fakta om myelom

Myelom är en cancersjukdom som uppstår i benmärgen. Sjukdomen är kronisk men sjukdomens förlopp varierar kraftigt mellan olika individer. En del kan bära länge på sjukdomen utan att den ger några symtom och bara kan ses i laboratorieprover. Mellan 500 och 600 personer diagnostiseras varje år i Sverige. Sjukdomen är ovanlig före 40 års ålder, de flesta som insjuknar är över 60 år, medianåldern för diagnos är 72 år. Antalet fall ökar sakta vilket i första hand beror på att befolkningen blir allt äldre. Sjukdomen är vanligare bland män än kvinnor.

Myelom är den vanligaste hematologiska cancersjukdomen (cancer i de blodbildande cellerna) efter lymfom. Myelom kan inte botas men med förbättrad behandling kan de flesta patienter i dag ges förbättrad livskvalitet och förlängd överlevnad.

Myelom, som även kallas multipelt myelom, utgår från en typ av vita blodkroppar (plasmaceller) som ingår i immunförsvaret. Deras funktion är att producera immunglobulin (antikroppar) mot bland annat virus och bakterier.

Vid myelom, börjar plasmacellerna att föröka sig okontrollerat och konkurrerar ut normala blodceller som röda och vita blodkroppar och trombocyter (blodplättar) i benmärgen. De sjuka cellerna bryter också ner skelettet vilket orsakar svåra smärtor. Vad som orsakar myelom och eventuella riskfaktorer är oklart.

Symtom

Patienter med myelom har sällan symtom i ett tidigt skede av sjukdomen.

- Det vanligaste symtomet är **smärta** i skelettet, främst i ryggen eller bröstkorgen på grund av att benvävnaden börjat bytas ner och skelettet blir skört. Smärtorna uppstår ofta vid belastning och minskar vid vila. Omkring hälften av patienterna har förändringar i skelettet när diagnosen ställs.

- I ett senare skede av sjukdomen får patienten lätt **frakturer**. Vanligt är att ryggkotorna börja vittra sönder. En fruktad komplikation är att tumörvävnad pressar samman ryggmärgen så att nerver komma i kläm. Omkring 5 procent av patienterna med myelom drabbas av detta. Symtomen kan vara ryggsmärtor, nedsatt känsel och förlamningar, svaghet i armar och ben och gångsvårigheter. Tillståndet är akut och måste behandlas inom 24 timmar.
- **Ökad kalkhalt**, hyperkalcemi beror på att nedbrytningen av skelettet gör att kalk läcker ut i blodet och nivåerna blir för höga. Omkring en tredjedel av myelompatienterna utvecklar efterhand hyperkalcemi. Symtom är bland andra stora mängder urin, uttorkning, avmagring och förvirring. Vid kraftig hyperkalcemi kan även hjärta och njurar påverkas.
- **Trötthet**. Anemi är vanligt på grund av att benmärgens normala blodkroppsbildning är störd och finns hos två av tre patienter med myelom. Anemi orsakar trötthet.
- Ökad känslighet för **infektioner** på grund av att immunförsvaret är försvagat.
- **Blåmärken**. Patienterna löper ökad risk för blödningar på grund av brist på trombocyter (blodplättar) som behövs för att blodet ska levra sig.
- **Njurskador**. Omkring 20 procent av patienterna med myelom visar tecken på njursvikt när diagnosen ställs. Dessa patienter ska behandlas snabbt för att förhindra att skadan blir bestående.
- **Amyloidos** innebär att proteinliknande ämnen lagras i organ som mjälte, njurar, lever och tarmar och drabbar mellan 10 och 15 procent av patienterna. Symtom är bland andra känselstörningar och svåra mag- tarmproblem.

Diagnos

Diagnosen myelom ställs med hjälp av benmärgsprov, röntgen, och analys av blod och urin.

Benmärgsprov kan visa om det finns onormalt många plasmaceller i den blodcellsbildande benmärgen och om de har det utseende som är typiskt för myelomceller.

Röntgen kan avslöja om någon del av skelettet blivit skört eller skadad. Röntgen ska omfatta skallben, kotpelare, bröstorg, bäcken, överarmsben och lårben. Med undersökningarna kan man till exempel upptäcka urkalkningar och urgröningar i skelettet, hoptryckta ryggkotor och sprickor i skelettet.

Blodprov tas för att få ett mått på njurarnas funktion. Genom ett prov som kallas elfores kontrolleras om det finns ett onormalt protein i blod och urin, så kallad M-komponent. M-komponenten består av hela eller delar av den antikropp som bildas av de sjuka plasmacellerna. Omkring 80 procent av patienterna med myelom har detta onormala protein i blodet.

Urinprov kan visa hur njurarna mår eftersom det kan bildas ämnen som skadar njurfunktionen. Vissa typer av myelom kan bara avslöjas genom att onormala proteiner läcker ut i urinen.

Prognos

Myelom är en svår form av cancer med relativt dålig prognos. Den betraktas som icke botbar men modern behandling kan förlänga överlevnaden och förbättra patienternas livskvalitet. Femårsöverlevnaden ligger omkring 36 procent för såväl män som kvinnor.

Olika stadier av myelom

Myelom delas in i olika typer som skiljer sig åt beroende på vilken typ av antikroppar som produceras. Vanligast är IgG och IgA. Myelom skiljs även åt beroende på om sjukdomen ger symptom som orsakas av skador på kroppen, så kallat symptomatiskt myelom, eller om sjukdomen enbart kan påvisas i laboratorieprover, som då kallas asymptomatiskt myelom.

MGUS

Ett litet antal personer i Sverige, omkring 6 per 100 000, har så kallade M-komponenter i blodet utan att ha myelom. Tillståndet som kallas MGUS (monoclonal gammopathy of unclear significance) är oftast godartat men risken för att utveckla sjukdomen är omkring 1 procent per år. Patienter med MGUS ska regelbundet följas upp.

Referenser: Myelom – Utredning och behandling, Nationella riktlinjer, Diagnosgruppen för plasmacellssjukdomar, 2010-02-28. Cancerfonden, Blodcancerförbundet, Internetmedicin, docent Jan Westin, Sahlgrenska universitetssjukhuset, Göteborg, Diagnostik och uppföljning av patienter med s20må M-komponenter. Läkartidningen, nr 4, 26 januari 2010.